



Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

SENIOR FASE

GRAAD 9

NOVEMBER 2011

EKONOMIESE- EN BESTUURSWETENSKAPPE

PUNTE: 100

TYD: 2 uur

NAAM VAN LEERDER:

Hierdie vraestel bestaan uit 16 bladsye.

INSTRUKSIES

1. Hierdie vraestel bestaan uit AGT VRAE. ALLE vrae moet beantwoord word.
2. Lees die instruksies noukeurig en beantwoord slegs wat gevra word.
3. Vrae moet op die vraestel beantwoord word.
4. Gebruik die puntetoekenning as gids om die hoeveelheid antwoorde wat verlang word te bepaal.

VRAAG 1 (LU1 AS1; LU2 AS1; LU3 AS4; LU4 AS3)**1.1 MEERVOUDIGE-KEUSE VRAE**

Lees die volgende vrae en omsirkel die korrekte antwoord. Drie moontlike antwoorde word by elke vraag verskaf:

1.1.1 BHANA DRUKKERS BK is 'n voorbeeld van 'n ...

- A vennootskap.
- B eenmansaak.
- C beslote korporasie.

1.1.2 'n Besigheid met 'n minimum van een en 'n maksimum van vyftig lede is 'n ...

- A beslote korporasie.
- B private maatskappy.
- C publieke maatskappy.

1.1.3 Publieke sektor industrieë word ...

- A besit en beheer deur die regering.
- B besit en beheer deur individue met winsbejag.
- C beheer en bestuur deur organisasies sonder winsbejag.

1.1.4 'n Balansstaat ...

- A maak gebruik van inkomste en verliese om die netto wins vir 'n bepaalde tydperk te bepaal.
- B se primêre doel is om die finansiële toestand van 'n onderneming op 'n bepaalde datum weer te gee.
- C dui aan hoeveel die winste die eienaar op sy aanvangskapitaal verdien het.

1.1.5 ... dui aan die vermoë van 'n land om die lewenstandaard van sy inwoners te bevorder.

- A Ekonomiese groei
- B Ekonomiese ontwikkeling
- C Ekonomiese voortbestaan

(5 x 1) (5)

- 1.2 Kies die term uit KOLOM B wat met die beskrywing in KOLOM A ooreenstem. Dui slegs die korrekte LETTER langs ooreenstemmende NOMMER aan in die spasies wat hier voorsien word

| KOLOM A | | KOLOM B | |
|---------|---|---------|----------------------|
| 1.2.1 | Die betaling vir natuurlike hulpbronne | A | SAID |
| 1.2.2 | Die hoeveelheid wat aangevra of moontlik deur die verbruiker aangekoop sal word teen die aangeduide pryse op daardie spesifieke tydstop | B | Arbeidsgelykheidswet |
| 1.2.3 | Die instelling wat verantwoordelik is vir die invordering van belasting | C | Vraag |
| 1.2.4 | 'n Besparingsplan opgestel deur 'n aantal individue | D | Rente |
| 1.2.5 | Arbeidswetgewing wat gelyke geleenthede en billike behandeling van die werkers | E | Stokvels |
| | | F | Huur |

ANTWOORDE:

- 1.2.1
- 1.2.2
- 1.2.3
- 1.2.4
- 1.2.5

(5 x 1)

(5)

[10]

VRAAG 2 (LU4 AS2)

Jou vriend, JUBULANI DLAMINI, is voornemens om 'n vervaardigings onderneming, genaamd JABULANI'S LEATHER COATS, in die Port Elizabeth omgewing te begin.

- 2.1 Hy het jou gevra om hom met die opstel van 'n besigheidsplan. Dui aan watter VYF ASPEKTE in sodanige besigheidsplan gedek moet word.

.....

.....

.....

.....

.....

(5 x 1) (5)

- 2.2 JABULANI het jou ook gevra om 'n **geprojekteerde inkomstestaat** vir die eerste maand van sy besigheid op te stel. Die volgende inligting was aan jou verskaf:

Die koste van een baadjie is R600 en hy beplan om 'n wins van 50% op elke baadjie te maak. Hy beraam dat hy teen die einde van die maand ten minste 50 leerbaadjies sal verkoop het. Verder voorsien hy hou met die volgende addisionele inligting:

| | |
|----------------------|--------|
| Skryfbehoeftes | R1 150 |
| Lone | R2 500 |
| Vervoer | R 775 |
| Advertensies | R1 500 |
| Verpakkingsmateriaal | R2 000 |

JABULANI SE GEPROJekteERDE INKOMSTESTAAT VIR DIE MAAND GEËINDIG JANUARIE 2012

| | | |
|--|--|--|
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |

(11)
[16]

VRAAG 3 (LU4 AS1; LU4 AS2)

'n SWOT analise help die entrepreneur om sy/haar besigheidsidees te toets.

3.1 Verduidelik elke komponent van die SWOT analise.

[illegible]
$$\overline{(4 \times 2)} \quad (8)$$

3.2 Waarom is dit belangrik vir 'n besigheid om 'n besigheidsplan op te stel?

(1)
[9]

VRAAG 4 (LU2 AS4; LU4 AS3; LU4 AS4)

JODI en KODI het 'n nuwe besigheid begin deur hul spaargeld te gebruik. Hul nuwe firma genaamd, JOKO ONDERNEMERS, koop en verkoop tradisionele kunswerke gemaak deur plaaslike kunstenaars. Hierdie kunswerke sluit die volgende items in : mandjies gewef uit ilala palms; pype wat van krale gemaak is; verskeie uitrustings ; wandelstokke ; grasmatte; klei bierpotte, ens. Baie van hierdie produkte is vervaardig uit die hout wat verkry is vanaf bome wat in die omliggende gebied groei. Verkope was so goed die afgelope paar maande, dat hulle besluit het om hul produkte na Nieu-Seeland, die gasheer vir die 2011 Rugby Wêreldbeker, uit te voer. Ten einde in die groter vraag te voorsien, moes hulle twee ekstra werkers aanstel om produktiwiteit te verhoog.

4.1 Watter tipe ondernemingvorm is JOKO ONDERNEMERS?

..... (1)

4.2 Wat is die uitsette van hierdie onderneming?

..... (1)

4.3 Noem en bespreek TWEE voordele van hierdie ondernemingsvorm.

..... (2)

4.4 Verskaf EEN nadeel van hierdie ondernemingsvorm.

..... (1)

- 4.5 Die eienaars is van voornemens om van die huidige ondernemingsvorm na 'n beslote korporasie te verander. Hoe moet die naam verander?

Die nuwe naam moet wees: (1)

- 4.6 Watter groep mense sal die teikenmark vir hulle produk wees ?

..... (1)

- 4.7 Noem enige VIER faktore wat tot verhoogde produktiwiteit in 'n besigheid kan bydra.

.....

 (4)

- 4.8 Van die gevallestudie noem en gee 'n voorbeeld van die DRIE SEKTORE van die ekonomie..

| SEKTOR | VOORBEELD |
|--------|-----------|
| | |
| | |
| | |

(6)
[17]

VRAAG 5 (LU3 AS4)

- 5.1 Gebruik die gegewe inligting om die EIENAARSBELANG op 30 JUNIE 2011 te bereken:

| | |
|--------------|-----------|
| Kapitaal | R 500 000 |
| Onttrekkings | R 12 000 |
| Inkomste | R186 000 |
| Uitgawes | R69 000 |
| Netto wins | R 117 000 |

STAAT VAN EIENAARSBELANG

| | | |
|--|--|--|
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |

(7)

- 5.2 Verskaf die formule vir die **korttermyn solvabiliteitsverhouding**.

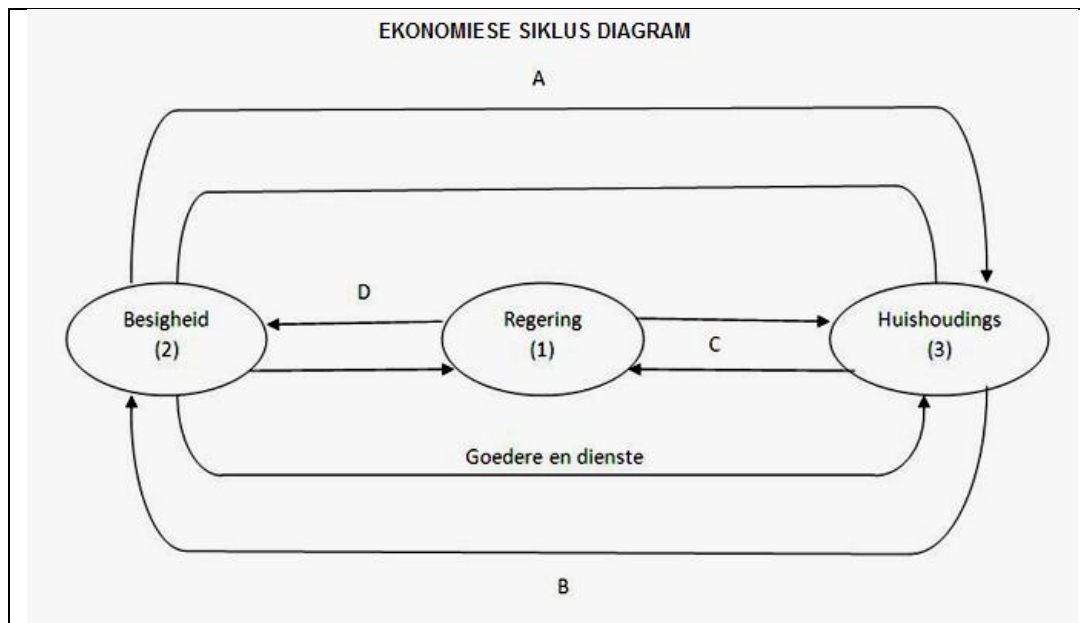
.....

(2)

[9]

VRAAG 6 (LU1 AS1; LU2 AS1; LU3 AS3)

- 6.1 Bestudeer die onderstaande diagram van die ekonomiese siklus en beantwoord die vrae wat daarop volg :



Voltooi die diagram deur die vloei wat A – D genummer is in te vul.

A

B

C

D

(4)

- 6.2 Bestudeer die prentjies hieronder en beantwoord die vrae wat daarop volg.



Die tabel wat volg verteenwoordig Lily se aanbod en vraag vir haar vlieërs:

| Prys van vlieërs | Vraag (aantal vlieërs) | Aanbod (aantal vlieërs) |
|------------------|---------------------------|----------------------------|
| R20 | 100 | 0 |
| R40 | 75 | 30 |
| R60 | 50 | 50 |
| R80 | 20 | 60 |
| R100 | 0 | 65 |

- 6.2.1 Hoe verander die vraag namate die pryse verhoog?

(1)

- 6.2.2 Noem TWEE faktore wat vraag beïnvloed.

(2)

- 6.2.3 Verduidelik die wet op aanbod.

(2)

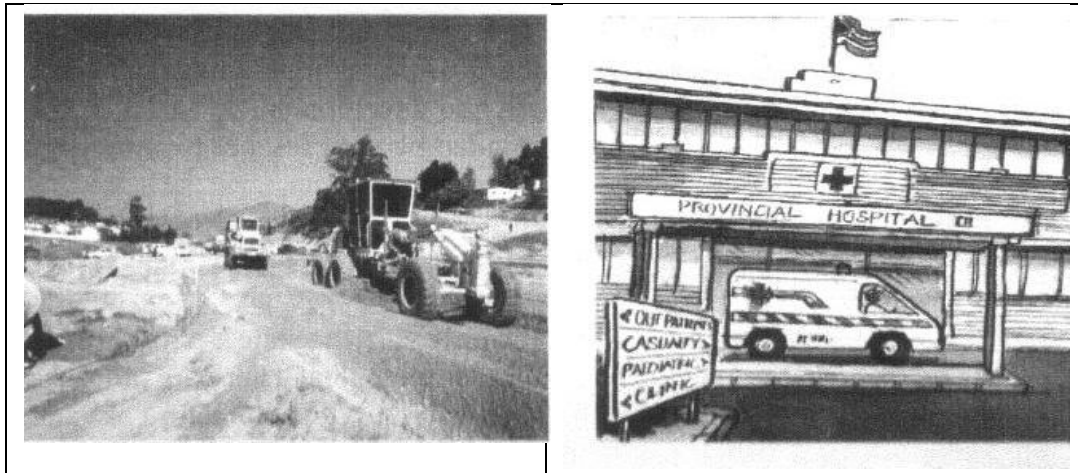
- 6.2.4 Wat is gelykspeelprys?

(1)

- 6.2.5 Bereken die totale verkope by die gelykspeelprys.

(2)

- 6.3 Na afloop van die afgelope sewentien jaar het staatsbesteding, ten opsigte van die Nasionale Begroting geleun ten gunste van die armes van die land, as deel van die Herstrukturering- en Ontwikkelingsprogram (HOP).



Noem enige VYF doelwitte van die HOP.

6.3.1

6.3.2

6.3.3

6.3.4

6.3.5

(5)
[16]

VRAAG 7 (LU3 AS3)

Voltooi die oorboekings vanaf die Kontantontvangste Joernaal en die Kontantbetalings Joernaal van Sonwabe se Tuindienste na die Algemene Grootboek rekeninge soos aangegee:

| | | |
|---------------|--|------|
| Bank | [B2] (Hierdie rekening moet afgesluit word.) | (6½) |
| Fooi inkomste | [N1] | (1½) |
| Advertering | [N8] | (4) |

Sonwabo se Tuindienste
Kontantontvangste Joernaal vir April 2011

| Dok Nr.. | Dag | Besonderhede | Fol | Ontleding van inkomste | Bank | Lopende inkomste | Diverse rekeninge | | |
|----------|-----|------------------|-----|------------------------|---------|------------------|-------------------|-----|--------------|
| | | | | | | | Bedrag | Fol | Besonderhede |
| R01 | 01 | Don Bruno | | | 80 000 | | 80 000 | B1 | Kapitaal |
| R02 | 05 | Fooi inkomste | N1 | 5 500 | | 5 500 | | | |
| R03 | | Fooi inkomste | N1 | <u>3 000</u> | 8 500 | 3 000 | | | |
| R04 | 12 | Park Departement | | <u>500</u> | 500 | | 500 | N2 | Donasie |
| R05 | 18 | Fooi inkomste | N1 | <u>10 000</u> | 10 000 | 10 000 | | | |
| R06 | 26 | Fooi inkomste | N1 | <u>12 000</u> | 12 000 | 12 000 | | | |
| | | | | | 111 000 | 30 500 | 80 500 | | |

Kontantbetalings Joernaal vir April 2011

| Dok Nr. | Dag | Besonderhede | Fol | Bank | Skryf-behoefte N4 | Diverse rekeninge | | |
|---------|-----|----------------|-----|--------|-------------------|-------------------|-----|---------------|
| | | | | | | Bedrag | Fol | Besonderhede |
| C01 | 7 | Waltons | | 2 500 | 2 500 | | | |
| C02 | 10 | ZT Signs | | 750 | | 750 | N3 | Advertensies |
| C03 | 15 | Stadstesourier | | 825 | | 825 | N5 | Elektrisiteit |
| C04 | 19 | Fed Mac | | 1 374 | | 1 374 | N6 | Bemesting |
| C04 | 26 | Grassnyer | | 40 000 | | 40 000 | B3 | Toerusting |
| C05 | 27 | SABC | | 1 250 | | 1 250 | N3 | Advertering |
| C06 | 28 | Telkom | | 743 | | 743 | N7 | Telefoon |
| B/S | 30 | Bankkoste | | 32 | | 32 | N8 | Bankkoste |
| | | | | 47 474 | 2 500 | 44 974 | | |

ANTWOORDBALD VIR VRAAG 7**ALGEMENE GROOTBOEK VAN SONWABO SE TUINDIENSTE****BALANSSTAAT REKENINGE AFDELING:**

Dt. **BANK [B2]** **Kt.**

| Datum | | Besonder-hede | Fol | Bedrag | | Datum | | Besonder-hede | Fol | Bedrag | |
|-------|-------|---------------|-----|--------|--|-------|-------|---------------|-----|--------|--|
| 2011 | April | | | | | 2011 | April | | | | |
| | | | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | | | | |

(6½)

Nominale rekeninge afdeling:

Dt. **Fooi inkomste [N1]** **Kt.**

| Datum | | Besonder-hede | Fol | Bedrag | | Datum | | Besonder-hede | Fol | Bedrag | |
|-------|-------|---------------|-----|--------|--|-------|-------|---------------|-----|--------|--|
| 2011 | April | | | | | 2011 | April | | | | |
| | | | | | | | | | | | |

(1½)

Dt. **Advertering [N3]** **Kt.**

| | | | | | | | | | | | |
|------|-------|--|--|--|--|------|-------|--|--|--|--|
| 2011 | April | | | | | 2011 | April | | | | |
| | | | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | | | | |

(4)

VRAAG 8 (LU3 AS5)

Lees die volgende transaksie noukeurig en beantwoord die vrae wat daarop volg

2011

Februarie 20 Koop die volgende op krediet van Don Dee Winkelstores:

Goedere R6 000 (min 5% handelskorting)

Skryfbehoeftes, R300

Verpakkingsmateriaal, R350

8.1 Watter dokument was deur Don Dee Winkels ontvang?

(1)

8.2 In watter hulpjoernaal word hierdie transaksie opgeskryf?

(1)

8.3 Hoeveel geld is aan Don Dee Winkels verskuldig?

(2)

8.4 Wat is die besigheidsverhouding tussen Don Dee Winkels en hierdie onderneming ?

(1)

8.5 Noem die joernaal waarin die onderneming alle gelde wat ontvang word, opskryf.

(1)

8.6 Noem die joernaal waarin die onderneming alle gelde wat betaal word, opskryf.

(1)

8.7 Identifiseer die dokument wat as **bron** dien vir inskrywing by VRAAG 8.6 hierbo.

(1)

8.8 Dui aan hoe die bostaande transaksies die rekenkundige vergelyking sal verander.

| BATES | EIENAARSBELANG | LASTE |
|----------|----------------|-------|
| +100 000 | + 100 000 | 0 |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |

(3)

[11]

TOTAAL: 100